

FORSKNINGSUTVALGET
Universitetet i Bergen

Arkivkode:

FU-sak: 30/10

Sak nr.:

Møte: 2.11.10

Forskerutdanning som krysser fakultetsgrenser

Senter for vitenskapsteori (SVT) har levert et notat til Forskningsavdelingen som omhandler ulike problemer for phd-kandidater som er tverrfaglige og/eller krysser fag- og fakultetsgrenser i sin forskerutdanning. Notatet er datert 20. september, og saken var ført opp på saklisten for utvalgets møte 28. september, men ble utsatt til møtet 2. november.

Forskningsadministrativ avdeling vil på bakgrunn av diskusjon i utvalget kunne fremme forslag til eventuelle tiltak.

Notatet legges med dette i sin helhet frem for Forskningsutvalget til **drøfting**.

Notat

Dato: 20. september 2010
Til: Forskningsavdelingen, Forskningsutvalget
Fra: SVT v/ senterleder Roger Strand
Sak: Forskerutdanning som krysser fakultetsgrenser

Senter for vitenskapsteori (SVT) har i lengre tid merket seg at det kan oppstå ulike problemer for phd-kandidater som er tverrfaglige og/eller krysser fag- og fakultetsgrenser i sin forskerutdanning. Som kjent møter SVT nesten alle phd-kandidater gjennom våre bidrag i forskerutdanningen på de enkelte fakultetene, og vi har tidvis kontakt med kandidater som er frustrerte over det de opplever som for strenge praksiser over fakultetsgrensene. Samtidig er SVT et tverrfaglig og tverrfakultært fagmiljø som selv har stipendiater som kan oppleve disse problemene. Vi gir med dette et innspill til Forskningsutvalget og til Forskningsavdelingens sentrale forskerutdanningsadministrasjon, der vi skisserer et par enkle tiltak.

A. Opplæringsdel på tvers av fakultetsgrenser

De fleste fakulteter opererer med obligatoriske krav til innhold i opplæringsdelen av forskerutdanningen. Disse kravene har ulik form og innhold. Noen fakulteter krever at alle phd-kandidater innskrevet ved fakultetet skal følge et bestemt introduksjonskurs, som typisk inneholder vitenskapsteori, etikk og i noen tilfeller ulike metodekomponenter. Noen, men ikke alle, fakulteter gir hel eller delvis dispensasjon fra dette kravet dersom kandidaten har fulgt et "tilsvarende" kurs ved annet fakultet eller annet lærested. Endelig er det slik at noen slike introduksjonskurs kan være åpne for kandidater fra andre fakultet og/eller læresteder, mens andre holder kursene lukket for andres kandidater.

En streng praksis her skaper problemer for en del phd-kandidater. Fakultetenes introduksjonskurs til phd-graden er sterkt presset for å være så relevante og fagspesifikke som mulig – i den grad at SVT erfarer dette som en rammebetingelse – men ved de fleste fakulteter fins det et stort mangfold av faglige identiteter blant phd-kandidatene. For eksempel møter vi enkelte kandidater ved MedOdont som best kan beskrives som samfunnsvitere (sosiologer, antropologer, historikere) eller naturvitere (biologer, matematikere, kjemikere). Et annet eksempel: ved SV-fakultetet møter vi phd-kandidater som har en typisk matematisk-naturvitenskapelig profil. Fra et rent faglig ståsted ville mange av disse kandidatene være best tjent med tilbud om å følge kurs i opplæringsdelen ved et annet fakultet. I noen tilfeller kan det opplegget de må følge ved "sitt" fakultet være altfor elementært eller mangelfullt i forhold til deres behov, eller de kan mangle fagbakgrunn for å ha fullgodt utbytte.

Et godt argument for en streng praksis er at disse introduksjonskursene har en kulldannende effekt på phd-kandidatene. Samtidig kunne man innvende at utveksling mellom fakultetene ikke trenger å hindre kulldanning; men da må vi akseptere at slike prosesser kan skje på tvers av fakultetene. Vi tror det kan være en god idé.

Et annet argument er at man som phd-kandidat ved et gitt fakultet kanskje "bør" tilegne seg innsikt i hva hoveddelen av fakultetet driver med. SVT er usikker på om dette er et godt argument. Uansett kunne det være mange måter å la et slikt krav komme til uttrykk på i forskerutdanningen.

Et mindre godt argument er knyttet til ressursbruk i kursene. SVT mener at dette siste argumentet ikke kan tillegges vekt all den tid totalkostnadene i forskerutdanningen mer eller mindre burde bli den samme; det burde gå an å finne en praktisk løsning på dette.

Noen fakulteter har alt en romslig praksis på dette området. For eksempel har SVT hatt en HF-stipendiat med MatNat-profil. HF aksepterte at vedkommende definerte sin opplæringsdel etter MatNats regler, og MatNat lot vedkommende følge sitt obligatoriske phd-kurs.

Som et innspill til Forskningsutvalgets diskusjon, foreslår SVT at Forskningsutvalget kunne vedta følgende uttalelse:

Forskningsutvalget ved UiB anerkjenner behovet for samarbeid om forskerutdanningens opplæringsdel på tvers av fakultetsgrenser. Utvalget tilrår følgende prinsipper for fakultetene:

- 1. Forskerutdanningskurs i fakultetsregi er som hovedregel åpne for deltakere fra andre fakulteter. Deltakere fra eget fakultet og egne fagmiljø (evt ved andre læresteder) kan gis fortrinnsrett ved begrenset kapasitet. Der faglige behov tilsier det, bør det imidlertid arbeides for å øke kapasiteten.*
- 2. Som hovedregel følger phd-kandidater kravene til opplæringsdel ved det fakultet der de er opptatt. Der kandidat, veiledere og grunnenhet mener at faglige hensyn taler for det, bør imidlertid fakultetene kunne godkjenne opplæringsdel utformet etter kravene ved andre fakulteter [og eventuelt: og ved andre norske læresteder].*

B. Forholdet mellom fakultetene og tverrfakultære grunnenheter

En problemstilling som nok ses sjeldnere, men som kan være ganske problematisk når den først inntreffer, er når phd-kandidaten krysser fakultetsgrenser ved opptak til phd-studiet (og innlevering av avhandlingen). Dette skjer for kandidater som har sitt forskningsvirke ved såkalte tverrfakultære enheter, det vil si grunnenheter som administrativt er plassert ved ett fakultet, men har virksomhet og eventuelt tilsatte ved andre fakultet. Dette gjelder iallfall Senter for vitenskapsteori og Senter for kvinne- og kjønnsforskning, men vi antar at det kan gjelde flere institutter og sentre, og på sikt kanskje også andre fagmiljøer som pr i dag er definert som sentral infrastruktur (man kunne i prinsippet tenke seg stipendiater i informasjonskompetanse, med arbeidsplass og phd-veileder ved Universitetsbiblioteket). Dette kan føre – og har historisk sett ført – til ulike problemer:

- Kandidaten kan ikke følge det mest egnede opplæringstilbudet (kan avhjelpest av forslag i pkt A).
- Kandidaten må "innskriveres" og levere avhandling ved en grunnenhet som vedkommende ikke har vært tilknyttet i praksis, som har minst to konsekvenser:

- Det reelle fagmiljøet har ikke myndighet tilsvarende grunnenhet i forhold til godkjenning av opplæringsdel, veiledere, oppnevning av bedømmelseskomiteé, osv.
- Det reelle fagmiljøet mottar ikke belønningsmidler for kandidaten.
- Oppfølgingsansvar der UiB er arbeidsgiver kan bli uklart og ineffektivt.

I en del tilfeller avtaler man i minnelighet en faglig og økonomisk ordning mellom den reelle og den fiktive, administrativt definerte grunnenheten. Imidlertid er det ikke til å komme bort ifra at phd-kandidater i denne situasjonen både løper en risiko selv, og utgjør en risiko for den tverrfakultære enheten. Dette er uheldig, siden disse kandidatene ofte nettopp bidrar til å oppfylle målsettinger om grensesprengende samarbeid på tvers av faggrenser. Som et innspill til Forskningsutvalgets diskusjon, foreslår SVT at Forskningsutvalget derfor kunne vedta følgende uttalelse til å løse dette problemet:

Forskningsutvalget ved UiB anerkjenner at forskerutdanning også skjer i fagmiljøer som krysser fakultetsgrenser. Utvalget tilrår følgende prinsipp for fakultetene:

1. *Når et fakultet tar opp en phd-kandidat, skal vedkommende som hovedregel knyttes til en grunnenhet (institutt eller senter) administrativt lagt til dette fakultetet. Når faglige grunner tilsier det, kan imidlertid fakultetet velge å knytte kandidaten til grunnenhet utenfor fakultetet (ved annet fakultet [eller eventuelt eller utenfor fakultetsstrukturen]). I så tilfelle fungerer denne grunnenheten som saksbehandler i linje til dette fakultetet, blant annet ved opptak til og godkjenning av studiet, samt ved innlevering og bedømmelse av avhandling.*
2. *Forskningsavdelingen utarbeider retningslinjer for de praktiske og økonomiske aspektene ved slike tilfeller [og eventuelt, inkludert en veiledende liste over aktuelle grunneheter der kandidater krysser fakultetsgrenser].*